

провалу. Проблема кадрів залишилася нагальною в сільському господарстві УРСР у всі роки існування радянської влади і була однією із основних причин відставання в його розвитку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Центральний державний архів органів державної влади і органів державного управління (далі). — Ф. 166. — Оп. 17. — Спр. 1721. — Арк. 14.
2. Листопадовий об'єднаний пленум ЦК і ЦК КП(б)У. Партвидав ЦК КП(б). — X., 1933. — С. 100.
3. ЦДАОДВОДУ. — Ф. 5. — Оп. 1, оп. 1917. — Арк. 84.
4. Народне господарство Української РСР. — К., 1957. — С. 35.
5. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі — ЦДАГО). — Ф. 1. — Оп. 2702. — Спр. 456. — Арк. 60.
6. ЦДАОДВОДУ. — Ф. 2623. — Оп. 1. — Спр. 2547. — Арк. 499.
7. ЦДАОДВОДУ. — Ф. 166. — Оп. 17. — Спр. 842. — Арк. 14.
8. ЦДАГО. — Ф. 1. — Оп. 221. — Спр. 459. — Арк. 34.
9. ЦДАГО. — Ф. 1. — Оп. 164. — Спр. 434. — Арк. 123.
10. ЦДАГО. — Ф. 1. — Оп. 164. — Спр. 13. — Арк. 464.
11. ЦДАОДВОДУ. — Ф. 256. — Оп. 1. — Спр. 1154. — Арк. 24.
12. ЦДАОДВОДУ. — Ф. 166. — Оп. 16. — Спр. 1917. — Арк. 30–31.
13. Народа в ЦК КП(б)У // *Комуніст*. — 1936. — 16 січ.
14. ЦДАОДВОДУ. — Ф. 160. — Оп. 17. — Спр. 362. — Арк. 8–9.
15. ЦДАГО. — Ф. 1. — Оп. 2702. — Спр. 419. — Арк. 3–5.
16. Працюють школи механізаторів // *Комуніст*. — 1936. — 16 січ.
17. ЦДАГО. — Ф. 1. — Оп. 2704. — Спр. 24. — Арк. 14.
18. ЦДАГО. — Ф. 1. — Оп. 2704. — Спр. 7986. — Арк. 43.
19. ЦДАОДВОДУ. — Ф. 5. — Оп. 1. — Спр. 633. — Арк. 12.
20. ЦДАОДВОДУ. — Ф. 5. — Оп. 1. — Спр. 2039. — Арк. 43.

Надійшла до редколегії 27.08.2009 р.

УДК 316.77(477) : [341.16:001]

В. М. ШЕЙКО

КОМУНІКАТИВНІ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНИ З ЮНЕСКО (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ — ПОЧАТОК ХХІ СТ.)

Розглядаються різноманітні соціально-культурні, міро-творчі зв'язки по налагодженню міжнародного співробітництва в гуманітарній сфері в другій половині ХХ — на початку ХХІ ст. Основна увага приділяється висвітленню ролі України в розвитку міжнародних соціально-культурних обмінів, що сприяли зміцненню миру в глобалізаційній інформаційній цивілізації.

Ключові слова: ЮНЕСКО, Україна, культура, мир, інформація, комунікація, міжнародна співпраця, культурна спадщина.

Рассматриваются различные социально-культурные, миро-творческие связи по налаживанию международного сотрудничества в гуманитарной сфере во второй половине XX — начале XXI в. Основное внимание уделяется освещению роли Украины в развитии международных социально-культурных обменов, способствовавших укреплению мира в глобализационной информационной цивилизации.

Ключевые слова: ЮНЕСКО, Украина, культура, мир, информация, коммуникация, международное сотрудничество, культурное наследие.

Various sociocultural, peacekeeping connections on realizing international cooperation in humanitarian sphere in the second half of the 20th century — beginning of the 21st century are examined. The role of Ukraine in the development of international sociocultural exchanges promoting strengthening of peace in globalization information civilization is paid great attention to.

Key words: UNESCO, Ukraine, culture, peace, information, communication, international cooperation, culture heritage.

Україна є членом ЮНЕСКО з 12 травня 1954 р. 3 грудня 1962 р. в Парижі функціонує Постійне представництво України при ЮНЕСКО. За понад півстоліття напрацьовано значний потенціал і досвід співпраці з цією Організацією у сферах її компетенції, а також багатостороннього міжнародного гуманітарного співробітництва [22; 23, с. 127].

За період членства в ЮНЕСКО Україна була ініціатором започаткування багатьох міжнародних програм і проєктів. Зокрема, під час 26-ї сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО вона ініціювала розгортання масової міжнародної кампанії по викоріненню неписьменності. Ця кампанія набула міжнародного визнання і стала основою багаторічної програмної діяльності ЮНЕСКО в цій галузі [2; 19].

Україна висунула також пропозицію про використання засобів масової інформації з метою зміцнення миру, недопущення пропаганди війни, насильства й ненависті між народами, що дало поштовх до розробки й прийняття відповідної Декларації (1978 р.). Україна була серед ініціаторів розробки Декларації про раси й расові забобони, започаткування проєктів стосовно ролі ЮНЕСКО в установленні нового міжнародного економічного порядку, вивчення і поширення слов'янських культур та ін. [3; 21].

На 27-й сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО (1993 р.) Україна виступила з ініціативою розробки «Програми культури світу». Ця ініціатива стала основою переорієнтації діяльності ЮНЕСКО в напрямі зміцнення її етичної місії та ролі у формуванні психології культури світу, клімату довіри й толерантності. На підставі цієї пропозиції розроблено міждисциплінарний проєкт «На шляху до культури світу», який став складовою всіх наступних дворічних програм та стратегічних напрямів діяльності Організації до 2001 р. [14; 17; 18].

У межах цього проєкту в 1999 р. в Києві під егідою Президента України та за фінансовою участю ЮНЕСКО проведено міжнародну конференцію

«Демократичне врядування та культура світу в країнах Центральної, Східної та Південно-Східної Європи» [13].

Під час 29-ї сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО Україна ініціювала звернення до ООН з метою проголошення ООН одного з років Міжнародним роком захисту, збереження та відродження культурної спадщини [1, с. 118].

На 56-й сесії Генеральної асамблеї ООН ця ініціатива була підтримана — 2002 р. було проголошено ООН міжнародним роком із захисту світової культурної спадщини [7].

З огляду на історичний характер 30-ї сесії Генеральної конференції, Україна визначила такі найважливіші завдання ЮНЕСКО на нинішньому етапі формування інформаційного суспільства входження людства в XXI століття: пошук формули гармонізації глобальних, регіональних і національних інтересів, нових форм співробітництва, зміцнення мандатної функції ЮНЕСКО та її ролі інтелектуального і морально-етичного центру як у системі ООН, так і на міжнародному рівні [25].

Україну обирали до керівних та програмних органів ЮНЕСКО, насамперед до Виконавчої ради в 1981–1985 рр. та 1995–1999 рр. [12].

15 жовтня — 3 листопада в Парижі відбулася 31-а сесія Генеральної конференції ЮНЕСКО, в якій брала участь делегація України. Під час сесії відбулися вибори до Виконавчої ради ЮНЕСКО. Завдяки активній, чітко скоординованій та різноплановій роботі Міністерства закордонних справ, Постпредства при ЮНЕСКО та дипломатичних установ України за кордоном нашу державу переважною більшістю голосів обрано до Виконавчої ради ЮНЕСКО на чотирирічний термін. Крім України до складу Виконавчої ради від II регіональної виборчої групи (країни Центральної та Східної Європи) обрано Словаччину та Білорусь. Обрання України до Виконавчої ради засвідчило важливу роль, яку відіграє наша держава в розвитку сучасного міжнародного та міжрегіонального гуманітарного співробітництва, її активну позицію в обстоюванні принципів та ідеалів Організації, а також набутий авторитет у ЮНЕСКО [4; 26].

Загалом Україну обирали до Міжнародної координаційної ради програми «Людина і біосфера», Міжурядової ради Загальної програми з інформації, Міжурядового комітету Всесвітнього десятиріччя розвитку культури, Міжурядового комітету зі сприяння поверненню культурних цінностей країнам їхнього походження, Комітету по штаб-квартирі, членом Виконавчої ради Міжурядової океанографічної комісії, Міжурядового комітету Міжурядової програми з інформатики, Міжурядової ради Міжнародної гідрологічної програми та Міжурядового комітету з авторського права. Для реалізації деяких довгострокових програм ЮНЕСКО в Україні створено й діють національні комітети, комісії та міжнародні центри [16; 17].

Координацію діяльності національних інституцій у межах Організації покладено на міжвідомчу Комісію у справах ЮНЕСКО, яку створено в 1956 р. У листопаді 1995 р. Указом Президента України Комісію реорганізовано в Національну Комісію України у справах ЮНЕСКО. З 1970 по 1990 рр.

видавався бюлетень Комісії. Наприкінці 1996 р. було поновлено його видання. З грудня 1962 р. у Парижі функціонує Постійне представництво України при ЮНЕСКО [23].

У вищих навчальних та наукових закладах України на той час було створено 11 кафедр ЮНЕСКО в галузях лінгвістики, філософії людського спілкування, застосування інформаційних та комунікаційних технологій в освіті, превентивної освіти та соціальної політики, екології техногенних регіонів, кріобіології, клітинної та молекулярної нейробіології, прав людини та демократії [15].

У 1971 р. Україна приєдналася до проекту асоційованих шкіл ЮНЕСКО. Нині в Україні налічується 35 асоційованих шкіл ЮНЕСКО. З листопада 1990 р. в Україні діє Українська асоціація клубів ЮНЕСКО, яка об'єднує близько 50 таких клубів, здебільшого студентської молоді.

Канали ЮНЕСКО використовуються для популяризації серед світового співтовариства української науки, культури й освіти. В інформаційних виданнях Організації публікуються статті й матеріали про Україну. За фінансового сприяння ЮНЕСКО в Україні видано книги, альбоми, матеріали та публікації. Проведено багато конференцій і досліджень. Важливе значення в цьому напрямі мають внесення ювілеїв видатних діячів та історичних подій українського народу до спеціального календаря ЮНЕСКО й участь Організації та її членів у відзначенні цих ювілеїв. У штаб-квартирі Організації проводяться українські виставки, концерти, кіноперегляди, наукові конференції тощо [27].

Важливе значення як у поширенні інформації про Україну, так і поглибленні міжнародного співробітництва та її інтеграції у світову спільноту має внесення історико-архітектурних об'єктів України до Списку всесвітньої спадщини (архітектурний ансамбль «Софія Київська», Києво-Печерська Лавра та історичний центр м. Львів), а також включення українських біосферних заповідників до Міжнародної мережі біосферних заповідників ЮНЕСКО («Чорноморський», «Стужиця», «Асканія-Нова», «Дунайський»). Уперше у світі в нашому регіоні за безпосередньої участі України створено транскордонний тристоронній польсько-словацько-український біосферний заповідник «Східні Карпати» та румунсько-український біосферний резерват «Дельта Дунаю».

Участь України в програмній діяльності ЮНЕСКО, крім використання інтелектуального потенціалу Організації та запозичення корисного міжнародного досвіду, надає змогу отримувати певні кошти для проведення в Україні міжнародних заходів по лінії ЮНЕСКО та виконання українськими фахівцями різноманітних проектів у сфері її компетенції, а також у формі отримання стипендій, грантів, обладнання, науково-технічної інформації, консультативної допомоги та забезпечення завдяки Організації участі українських фахівців у міжнародних заходах.

У 1991–1997 рр. здійснювалася Програма «ЮНЕСКО-Чорнобиль», спрямована на залучення, в межах компетенції ЮНЕСКО, міжнародної допомоги з метою мінімізації наслідків аварії на ЧАЕС. За цієї Програмою

в містах Іванків, Бородянка та Славутич створено три центри соціально-психологічної реабілітації населення потерпілих від катастрофи територій, зокрема дітей та молоді. У межах зазначеної Програми отримано цінне медичне обладнання для діагностики захворювань крові вартістю 475 тис. дол. [7].

У лютому 2001 р. за фінансової підтримки ЮНЕСКО на базі Інституту журналістики Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка було проведено регіональний семінар «Роль ЗМІ в запобіганні поширенню СНІДу», а також ще три міжнародні конференції, зокрема на підтримання регіонального діалогу в Європі, підвищення рівня вищої технічної освіти, розширення співробітництва в межах європейського наукового та технологічного простору.

Одержання субсидій сприяє підтриманню на належному рівні співпраці України з ЮНЕСКО, розвитку міжнародного гуманітарного співробітництва українських інституцій, а відтак, зміцненню національного інтелектуального потенціалу, його інтеграції в регіональні та світові науково-технічні й культурно-освітні процеси.

Значний вплив на розвиток співробітництва України з ЮНЕСКО мали візити Генерального директора Організації в Україну. Загалом відносини співробітництва між Україною та ЮНЕСКО розвиваються в конструктивному руслі, спрямованому, зокрема, на розширення участі українських інституцій у міжнародному співробітництві в гуманітарній сфері, а також на підвищення економізації участі України в програмній діяльності Організації.

Координацію співпраці національних інституцій з ЮНЕСКО покладено на національну комісію України в справах ЮНЕСКО — міжвідомчий орган при МЗС України — створену Указом Президента України № 212/96 від 26 березня 1996 р. [14].

Між Україною та ЮНЕСКО здійснюється діалог на високому політичному рівні. Зокрема в травні 2005 р. Україну відвідав заступник Генерального директора ЮНЕСКО з питань культури Мунір Бушнакі. Відбулися зустрічі з Президентом України В. А. Ющенком та пані К. М. Ющенко, головою Національної комісії України в справах ЮНЕСКО В. С. Огризком, експертами з питань культури та культурної спадщини, власниками колекції «Платар» С. Тарутою та М. Платоновим. М. Бушнакі також відвідав занесені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Софію Київську», «Києво-Печерську Лавру» й інші українські заповідники, зокрема «Переяслав» у м. Переяслав-Хмельницький, ознайомився з колекцією культурних цінностей Трипільської цивілізації [20; 11].

Під час бесіди з Президентом України В. А. Ющенком та пані К. М. Ющенко обговорені можливі шляхи розвитку співробітництва нашої держави з ЮНЕСКО у сфері культури та культурної спадщини, популяризації у світі інформації про Трипільську цивілізацію та організацію в штаб-квартирі ЮНЕСКО і музеях Франції виставок предметів-старожитностей

Трипільської культури, періоду античності, скіфів та інших народів, які населяли територію сучасної України, а також перспективи включення українських об'єктів до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО та питання залучення міжнародних експертів до вивчення об'єктів культурної та природної спадщини, що розміщені в Україні. Зокрема, відповідно до досягнутих домовленостей, наприкінці квітня 2006 р. здійснено візит в Україну міжнародних експертів для надання технічної допомоги заповіднику «Софія Київська».

У 2005 р. в м. Санліс (Франція) за участю Президента України та Генерального директора ЮНЕСКО відбулася урочиста церемонія відкриття пам'ятника Анні Київській, королеві Франції [19].

У продовження діалогу на високому рівні 16 листопада 2005 р. Президент України на запрошення Генерального директора ЮНЕСКО взяв участь у церемонії відзначення 60-ї річниці заснування ЮНЕСКО. Це запрошення є свідченням визнання цією міжнародною організацією тих демократичних змін, які відбуваються в Україні. У рамках церемонії відбулося відкриття в штаб-квартирі ЮНЕСКО виставки-презентації «Україна — світові», під час якої експонувалися унікальні експонати Трипільської доби з колекції Національного музею історії України. 24-26 квітня 2006 р. в Україні на запрошення Президента України перебував Генеральний директор ЮНЕСКО К. Мацуура. Під час зустрічі з Міністром закордонних справ України К. Мацуура мав нагоду познайомитися з відомими українськими діячами. Були обговорені такі питання, як видання в Парижі під патронатом ЮНЕСКО збірки вибраних творів І. Я. Франка, залучення експертної підтримки ЮНЕСКО до досліджень відомої української історичної пам'ятки «Кам'яна могила», підтримка ЮНЕСКО пропагування української культури як складової всесвітнього культурного різноманіття, а також реалізація програм ЮНЕСКО через методичну та фінансову допомогу для підтримки освітнього рівня в депресивних регіонах України [11].

У рамках свого візиту К. Мацуура взяв участь в урочистостях, присвячених відзначенню 20-ї річниці Чорнобильської катастрофи, зокрема у відкритті міжнародної конференції «Двадцять років Чорнобильської катастрофи. Погляд у майбутнє» та, на запрошення дружини Президента України К. М. Ющенко, у гуманітарному форумі «Відродження, оновлення і розвиток людини» (головний організатор — міжнародний благодійний фонд «Україна — 3000»).

К. Мацуура відкрив міжнародну конференцію «Право на освіту в країнах перехідного періоду», організовану за фінансової підтримки ЮНЕСКО, Національною комісією України в справах ЮНЕСКО та кафедрою ЮНЕСКО в НАУКМА «Права людини, мир, демократія, толерантність та взаєморозуміння між народами», а також відвідав занесений до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО Національний заповідник «Софія Київська».

Президент України та Генеральний директор ЮНЕСКО підписали Спільне комюніке про співробітництво між Україною та ЮНЕСКО.

У сфері науки пріоритетними для ЮНЕСКО є такі програми: «Інформація для всіх», яка розглядає питання нових інформаційних та комунікаційних технологій; Міжнародна програма «Людина і біосфера», головне завдання якої — збереження екологічної чистоти біосферних природних заповідників; програма діяльності Міжнародної океанографічної комісії (МОК), що вивчає проблеми морів та океанів.

Надзвичайно перспективним є започаткований у 2004 р. на базі Національного технічного університету України «КПІ» проект щодо створення Центру віртуального університету науково-технічних та інженерних вищих навчальних закладів країн Центрально-Східної Європи (ЦСЄ). 10 листопада 2005 р. у НТУ «КПІ» відбулася офіційна церемонія відкриття такого Центру за участю представників 12 університетів із 8 країн ЦСЄ [24].

Важливим механізмом зміцнення координуючої ролі України в регіоні у сфері науки є Міжнародна асоціація академії наук, штаб-квартира якої функціонує на базі НАН України і яка в квітні 2005 р. набула статусу офіційного партнера ЮНЕСКО [19].

У сфері освіти головними нині є питання, визначені на Дакарському форумі «Освіта для всіх» (2000). За ініціативи Національної комісії України у справах ЮНЕСКО в Міністерстві освіти і науки України створена координаційна рада з питань забезпечення якісної освіти для всіх.

Україна послідовно реалізує стратегічний курс на інтеграцію в Європейський освітній простір. У лютому 2005 р. в Київському національному лінгвістичному університеті кафедрою ЮНЕСКО була організована наукова конференція «Мовна освіта в контексті Болонських реалій» [9].

У сфері культури найважливішим напрямом роботи України є співпраця з ЮНЕСКО зі збереження об'єктів культурної і природної спадщини. До Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО входять такі пам'ятки, як «Софія Київська — Києво-Печерська Лавра», історичний центр м. Львова, «Дуга Струве» (4 геодезичні пункти: Баранівка, Катеринівка, Старонекрасівка, Фельштин) та ін. Слід зазначити, що Україна брала активну участь у розробці проекту Конвенції про охорону та підтримку різноманіття форм культурного самовираження.

Іншим важливим напрямом діяльності ЮНЕСКО у сфері культури є охорона підводної культурної спадщини. Останнім часом в Україні також активізувалася робота, пов'язана з охороною підводної спадщини нашої держави. Так, у травні 2006 р. під особистим патронатом Президента України успішно пройшов перший пілотний проект українсько-американської Чорноморської експедиції. Експедицію очолював відомий американський дослідник Роберт Баллард, який свого часу знайшов уламки потонулого на початку ХХ ст. корабля «Титанік», та директор Департаменту підводної спадщини України Інституту археології НАН України Сергій Воронов. Наразі відповідними міністерствами та відомствами опрацьовується питання щодо ухвалення Програми українсько-американської підводно-археологічної співпраці на період 2006–2010 рр. [7].

2 червня 2006 р. Генеральний директор ЮНЕСКО К. Мацуура прийняв рішення щодо присвоєння братам Віталію та Володимиру Кличкам почесного звання «Чемпіони спорту ЮНЕСКО», а 4 грудня 2006 р. у штаб-квартирі організації проведено почесну церемонію вшанування братів Кличків з цієї нагоди.

Протягом 2006 р. Україна ратифікувала такі міжнародні нормативно-правові документи, розробником яких є ЮНЕСКО. Це Конвенція про боротьбу із допінгом у спорті (2005) [6] та Конвенція про охорону підводної культурної спадщини (2001) [5].

Таким чином, комунікативні соціально-культурні зв'язки України з ЮНЕСКО в другій половині ХХ — на початку ХХІ ст. пройшли стадію становлення та розвитку. При цьому Україна стала не тільки об'єктом, а й суб'єктом співробітництва з ЮНЕСКО. Крім того, Україна — член основних керівних, менеджерських культурологічних центрів та ініціатор багатьох соціально-культурних і миротворчих ініціатив по налагодженню комунікативних зв'язків у глобалізаційному цивілізованому світі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Антошевська Н. Вклад ЮНЕСКО в зміцнення миру в добу глобалізації / Наталія Антошевська // *Державне управління і право : зб. наук. пр. / Київ. нац. ун-т культури і мистец., Ін-т держ. упр. і права.* — К., 2006. — Вип. 1, ч. 2. — С. 115–123.
2. Галаган А. И. Образование для всех: ретроспективный анализ целей, стратегий и результатов / А. И. Галаган // *Соц.-гуманитар. знания.* — 2006. — № 6. — С. 204–220.
3. Декларация о расе и расовых предрассудках : принята 27.11.1978 г. (Париж) // *Международные нормативные акты ЮНЕСКО.* — М., 1993. — С. 223–230.
4. Дзоз В. Гуманітарна політика держави як відповідь на проблеми суспільного розвитку / Віталіна Дзоз // *Вища освіта України.* — 2005. — № 3. — С. 65–69.
5. Закон України Про ратифікацію Конвенції про охорону підводної культурної спадщини : прийнято 20.09.2006 р. № 164 // *Відом. Верховної Ради України.* — 2006. — № 4. — Ст. 438.
6. Закон України Про ратифікацію Міжнародної конвенції про боротьбу з допінгом у спорті : прийнято 03.08.2006 р. № 68 // *Відом. Верховної Ради України.* — 2006. — № 4. — Ст. 353.
7. Каткова Т. Г. Діяльність ЮНЕСКО у сфері збереження культурної спадщини : правові аспекти / Т. Г. Каткова. — Х. : Титул, 2007. — 181 с. — *Бібліогр.:* с. 167–171.
8. Макаренко Є. А. Інформаційне суспільство, політика, право в програмній діяльності ЮНЕСКО / Євгенія Анатоліївна Макаренко. — К. : Наша культура і наука, 2001. — 384 с.
9. Мовна освіта в контексті Болонських реалій : тези доп. наук. конф., 24–25 лют., 2005 р., м. Київ / Київ. нац. лінгвістич. ун-т, Каф. ЮНЕСКО. — К., 2005.
10. *Общественные перемены и культура мира / Междунар. ин-т перспектив. проблем социокультур. и полит. развития.* — М. : Весь мир, 1998. — 364 с.

11. Огризко В. Президент провів зустріч з Генеральним директором ЮНЕСКО [Електронний ресурс] / Володимир Огризко // Президент України Віктор Ющенко : офіц. Інтернет-представництво. — К., 2006. — Режим доступу: www.president.gov.ua/news/3063.html. — Назва з екрану.
12. Основні положення меморандуму про співробітництво між Урядом України і Організацією Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) // ЮНЕСКО. — 1997. — Вип. 3. — С. 3–5.
13. Отчёт о Международной конференции «Демократическое управление и культура мира в странах Восточной, Центральной и Юго-Восточной Европы», 24–26 марта 1999 г., г. Киев, Украина / ЮНЕСКО. — К., 1999. — 78 с.
14. Положення про Національну комісію України у справах ЮНЕСКО [Електронний ресурс] : затв. Указом Президента України від 26 берез. 1996 р. № 212. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
15. Примірне положення про асоційовані школи ЮНЕСКО в Україні : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 31.01.2001 р. № 32 // Інформ. зб. Міносвіти України. — 2001. — № 23. — С. 28–32.
16. Про нагородження К. Мацуури орденом князя Ярослава Мудрого: затв. Указом Президента України від 30 берез. 2006 р. № 273 // Уряд. кур'єр. — 2006. — 1 квіт. (№ 62).
17. Программы и проекты ЮНЕСКО в области науки и участие в них Украины / Малицкий Б., Кузьминов В., Оноприенко В., Артемова В.; ЮНЕСКО. — Венециан. регион. офис, НАН Украины, Центр исслед. науч.-техн. потенциала и истории науки им. Г. М. Доброва. — К., 2001. — 38 с.
18. Раков С. А. Якість освіти: європейський вимір / Раков С. А. // Вісн. ТІМО. — 2007. — № 10/11. — С. 4–13.
19. Співробітництво України з ЮНЕСКО [Електронний ресурс] / Нац. комісія України у справах ЮНЕСКО // Кур'єр ЮНЕСКО. — 2007. — № 3. — Режим доступу: <http://unesco.org.ua/ua/unesco/participation/>. — Назва з екрану.
20. Співробітництво України з ЮНЕСКО [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://unesco.org.ua/ua/unesco/participation/>. — Назва з екрану.
21. Трипільський світ = Tripillion World : 100 річчю відкриття Трипільської культури присвячується / НАН України, Ін-т та Музей Археології, Нац. комісія України у справах ЮНЕСКО ; упоряд. Леся Гончар. — К., 1997. — 62 с.
22. Україна в ЮНЕСКО. [Електронний ресурс]. — Режим доступу http://unesco.iarf.org-ua/uk_unesco.html#start. — Загл. с екрана.
23. Шкуращенко О. Співпраця України у міжнародній системі спеціалізованих установ ООН / О. Шкуращенко // Право України. — 2004. — № 11. — С. 125–129.
24. Шукєв С. М. 55 років співпраці України з ЮНЕСКО [Електронний ресурс] / Шукєв С. М.; Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т», Каф. ЮНЕСКО. — К., 2009. — Режим доступу: <http://kpi.ua/919-1>.
25. ЮНЕСКО. Генеральна конференція. Сесія (30; 1999; Париж). Акты Генеральной конференции. Т. 1. Резолюции : 30-я сессия, 26 окт. — 17 нояб. 1999 г. — Париж : ЮНЕСКО, 2000. — 144 с.
26. ЮНЕСКО. Генеральна конференція. Сесія (31; 2001; Париж). Акты Генеральной конференции. Т. 1. Резолюции : 31-я сессия, 15 окт. — 13 нояб. 2001 г. — Париж : ЮНЕСКО, 2002. — 195 с.

27. Якісна освіта в багатоетнічному суспільстві : матеріали регіон. семінару / Нац. комісія України у справах ЮНЕСКО, Ресурсно-метод. центр «Сучасна школа» ; упоряд. О. О. Стічкар. — К. : Сфера, 2004. — 136 с.
Надійшла до редколегії 26.08.2009 р.

УДК 930.1: 631.11(477) «1917/1930

В. В. КАЛІНІЧЕНКО

ЗЕМЕЛЬНА ГРОМАДА НАДДНІПРЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ (1917–1930 РР.): ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД

Досліджується історіографія земельної громади в українському доколгоспному селі, що існувала в 1917–1930 рр. Аналізується вітчизняна та зарубіжна історіографія означеної проблеми.

Ключові слова: земельна громада, неп, селяни, історіографія.

Исследуется историография земельного общества в украинской доколхозной деревне, которое существовало в 1917–1930 гг. Анализируется отечественная и зарубежная историография по данной проблеме.

Ключевые слова: сельское общество, неп, крестьяне, историография.

In the article historiography of the landed society is probed in Ukrainian the country to creation of collective economies, which existed in 1917-1930. Domestic and foreign historiography of problem is analysed.

Key words: landed society, new economic policy, peasant, historiography.

У Наддніпрянській Україні 1917–1930 рр. діяли земельні громади, що юридично закріплено Земельним Кодексом 1922 р. [1]. Земельна громада регулювала селянське землекористування, позитивно впливала на сільсько-господарське виробництво, виконувала деякі інші важливі соціальні функції в селі. Селянське господарство зберігалося як самостійна виробнича одиниця, використовуючи переваги великого кооперативного об'єднання. Земельна громада могла стати реальною альтернативою колгоспам — тому була ліквідована більшовиками, проіснувавши в Наддніпрянській Україні до 1930 р. **Мета** статті — дослідити історіографію земельної громади в українському доколгоспному селі Наддніпрянської України у 1917–1930 рр.

Перші праці про земельну громаду вийшли друком у 1920-ті рр. Автори ставили перед собою цілком практичне завдання — розповісти спільноті про земельні громади, їх права й обов'язки. Так, окремий розділ своєї